

Eduskunnan köyhyyspäivä 6.10.

Järjestäjänä Eduskunnan Köyhyysryhmä

Köyhyys lukuina (1/3)

Pienituloisia ihmisiä oli 678 800 vuonna 2020 (12,5 %).

Yksin asuvalle tämä tarkoittaa alle 1 277 euron tuloja kuukaudessa.

114 300 lasta eli pienituloisissa kotitalouksissa, yli kymmenen prosenttia kaikista lapsista.

Köyhyys- tai pienituloisuusraja on 60 prosenttia kotitalouksien käytettävissä olevasta mediaanitulosta.

Köyhyys lukuina (2/3)

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä on vielä suurempi osa väestöstä: 2020 noin 773 000 henkilöä (14 %).

Käsite pitää sisällään useampia tekijöitä: pienituloisuuden lisäksi vajaatyöllisyyden ja vakavan aineellisen tai sosiaalisen puutteen. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä on, jos kokee yhtä tai useampaa näistä.

Köyhyys lukuina (3/3)

Kokonaan perusturvan varassa, vailla muita tuloja oli vuonna 2020 noin 235 400 henkeä (4,8 %). Määrä on kasvanut 2010-luvulla. Yhä useampi on pelkän perusturvan varassa yhä pitempään.

Viimesijaista etuutta, toimeentulotukea sai 2021 288 000 kotitaloutta, 425 000 henkilöä (7,7 %).

Ruoka-apuun turvautuu noin 100 000–200 000 henkilöä vuodessa. Korona-aikana asiakasmäärät kaksin- tai kolminkertaistuivat. Elinkustannusten jyrkkä nousu lisää edelleen ruoka-avun tarvetta.

Köyhyys on myös ihmisten kokemuksia

EAPN-Fin Köyhyysvahti 2022

Joka päivä joutuu miettimään, mihin rahat riittävät. Mitä loppukuusta sitten...

Köyhyydellä on monenlaiset kasvot, mutta yksi asia yhdistää: rahapula. Meitä, jotka hihkumme riemusta, kun näemme tomaattien puolentoista euron kilohinnan, on paljon.

Omat haaveet ja toiveet on pitänyt vuosien varrella haudata. Olen oppinut tyytymään.

Köyhyys herättää ulkopuolisuuden kokemuksia, koska ei ole mahdollisuuksia samoihin asioihin, kuin muilla perheillä.

Haet ruokajaosta elintarvikkeita; osa on piloilla tai epäilyttävän vanhoja, pyörittelet niitä kuitenkin, koska ei ole muutenkaan. Syöt sellaista, mitä et ostaisi itse. Hankit kuitenkin tytölle ruokaa, koska tuntuu pahalta katsoa hänen ilmeitään jääkaapilla.

Hulluinta on kun edellytetään puhelinta ja nettiä niin niitä ei huomoida kuitenkaan menoiksi, eivät kaikki pääse kirjastoihin nettiä käyttämään.

Köyhyys on ihmisoikeusloukkaus

Köyhyys on olosuhteet, joille on ominaista pysyvä tai pitkäaikainen puute resursseista, valmiuksista, vaihtoehtoista, turvallisuudesta ja vallasta, joita ihminen tarvitsee saavuttaakseen riittävän elintason ja saadakseen muut kansalais- ja poliittiset oikeudet sekä kulttuuriset, taloudelliset, ja sosiaaliset oikeudet.

Köyhyyden syitä

- pitkittynyt työttömyys
- riittämätön perusturva
- elämisen kalleus (asuminen, terveydenhuolto, energia, elintarvikkeet), velkaantuminen
- epäsäännölliset ja epävarmat työsuhteet
- monilapsisuus, yksinhuoltajuus
- yksinasuminen
- pitkäaikaissairastaminen, vammaisuus
- päihde- ja mielenterveysongelmat
- omaishoitajuus
- vähäinen koulutus
- rasismi ja syrjintä
- etuuksien alikäyttö

Köyhyyden vastaista työtä tekevät tahot

Useat järjestöt ja seurakunnat tekevät työtä köyhyyden ehkäisemiseksi sekä helpottaakseen köyhien ihmisten tilannetta.

Ne tarjoavat vertaistukea ja järjestävät palveluja eri potilasryhmille, lapsiperheille, työttömille, ylivelkaantuneille, maahanmuuttajille ja useille muille ryhmille. Järjestöt muun muassa ylläpitävät auttavia puhelimia, neuvovat etuusasioissa, jakavat ruoka-apua, myöntävät avustuksia lapsiperheille, tarjoavat digitukea sekä talous- ja velkaneuvontaa

Köyhyyden vastaista työtä tekevät järjestöt

Järjestöissä köyhyyttä kokevat tai muuten vaikeassa elämäntilanteessa olevat voivat tavata, saada tukea ja lähteä itse vaikuttamaan köyhyyden poistamiseksi ja köyhyyttä kokevien aseman parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöissä toimii

1 300 000 jäsentä

500 000 vapaaehtoista

260 000 vertaistukijaa

50 000 ammattilaista

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjä: www.soste.fi/sosten-jasenet

Suomen köyhyyden vastainen verkosto EAPN-Fin: www.eapn.fi

Puheenvuorot klo 12–12.30

12.00 Avaus: Antero Laukkanen ja Hilikka Kemppi

12.03 Lapsiperheköyhyys

12.06 Opiskelijaköyhyys

12.09 Työttömyys

12.12 Yrittäjäköyhyys

12.15 Sairaus ja köyhyys

12.18 Asunnottomuus

12.21 Velkaköyhyys

12.24 Eläkeläisköyhyys

12.27 Ruoka-apu

12.30 Päätös

LAPSIPERHEKÖYHYYS

Yleisyys

- Suomessa 114 300 lasta ja noin 11% lapsista elää pienituloisessa perheessä.
- Arvioiden mukaan lapsiköyhyys on lisääntynyt 16 000 perheellä/ 3% (Kela & Itla)

Tausta

- Yhden vanhemman perhe
- Työttömyys, opiskelu
- Sairaudet
- Monilapsisuus
- Vauvaperhe
- Monimuotoinen perhe
- Maahanmuuttotustainen perhe
- Pitkittyneet ja kasautuneet elämänhaasteet
- Ylisukupolviset syyt

Seuraukset

- Erityisesti vauva-aikana ja nuoruudessa altistaa syrjäytymiselle
- Ylisukupolvisuus
- Vaikutus terveyteen
- Matalampi koulutustaso
- Turvattomuus
- Vähemmän sosiaalisia suhteita ja enemmän kiusaamiskokemuksia
- Niukempaa vanhemmuutta

Lapsen oikeuksien ensisijaisuus

- Lapsella on oikeus kasvuun, kehitykseen, hyvään elämään.
- Velvoite syrjäytymisen ja lapsiköyhyyden ehkäisemiseen ja vähentämiseen

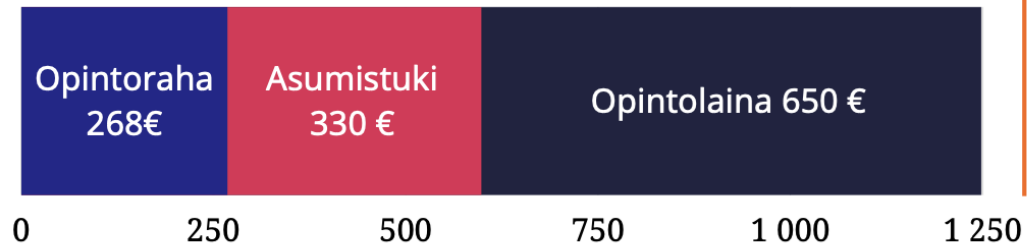
Ratkaisuja:

- Lapsitakuu ja Lapsistrategia
- Muutoksia sosiaaliturvaan
- Työllistymisen tukeminen
- Monimuotoisten perheiden tuki
- Varhainen tuki ja ennalta ehkäisevät palvelut
- Lasten näkökulman huomioiminen

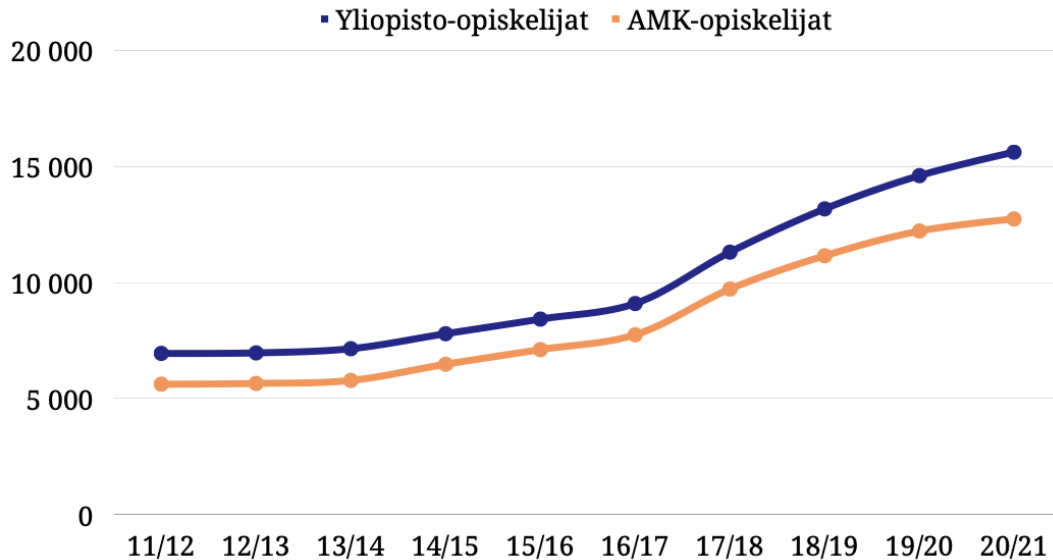

Esimerkki: tamperelaisen opiskelijan kuukausi

Köyhyysraja 2020: 127

Keskimääräinen opintolaina

Opiskelijaköyhyys Suomessa

- Vuonna 2019 korkeakouluopiskelijoiden keskimääräinen kuukausitulo oli 1127 euroa (mediaani 859)
- Amisbarometrin mukaan vanhempiensa luona asuvista nuorista seitsemän prosenttia oli nostanut opintolainaa. 20- 29-vuotiaiden joukossa osuus on jo 56 prosenttia.
- 67 prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista käyttää opintolainaa toimeentulonsa kannalta välttämättömien juoksevien menojen rahoittamiseen ja 73 siksi, etteivät opintoraha ja asumistuki riitä.
- Opiskelijoiden toimeentulovaikeudet näyttäytyvät toiseksi vaikuttavimpana opintojen hidastumistekijänä niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka arvioivat valmistumisen viivästyvän.

Työttömän köyhyys

Työllistyminen vaikeutuu taloudellisen heikon aseman vuoksi.

Samaan aikaan on huolehdittava toimeentulosta: byrokratiasta, omavastuupäivistä sekä mahdollisten opintojen vaikutuksesta etuuksiin.

- **Työn vastaanottamisen pitää olla kannattavaa:** sen ei pidä hidastaa ansiosidonnaisen päivärahan käsittelyä tai sovitellun päivärahan maksamista.
- Köyhällä työttömällä ei välttämättä ole esimerkiksi **puhelinliittymää tai tietokonetta, jolla työtä voisi hakea**. Tämä vaikeuttaa työnsaantia. Kaikki eivät myöskään asu lähellä kirjastoja tai muita julkisia palveluita.
- Esimerkiksi **työhaastatteluun** tai muuhun työllistymistä edistävään palveluun **osallistuminen työmatkakorvauksella on vaikeaa, sillä korvaus maksetaan jälkikäteen**.
- Jos opiskelu vaarantaa työttömyysetuuden, on maksullista tai tapahtuu kaukana kotoa (matkakulut) on köyhänä vaikea lähteä opiskelemaan.
- Työttömänä näköala tulevaisuudesta kapenee ja omien kulutustottumusten sopeuttaminen voi viedä aikaa. Tämä altistaa köyhyydelle ja maksuhäiriömerkinnöille.
- Pätkätyösuhteet **heikentävät eläkerkertymää** ja voivat hidastaa ansiosidonnaisen **työttömyyskorvauksen kertymistä**.

PITKÄAIKAISTYÖTTÖMYYS SUOMESSA

- Työ- ja elinkeinotoimistoissa ja kuntakokeiluissa oli elokuun lopussa 2022 yhteensä 239 100 työtöntä työnhakijaa.
- Työllisyys on parantunut, mutta pitkäaikaistyöttömien tilanne paranee hitaasti.
- Yli vuoden työttömänä olleita oli 92 300. Yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömistä oli 53 100, mikä on 7 500 enemmän kuin vuosi sitten.
- Ongelmana näemme, vain 7-10 % pitkäaikaistyöttömistä saa aktiivista työllisyyspalvelua.
- Työmarkkinatuen taso Suomessa on liian alhainen. Haasteena eri tukien yhteensovittaminen sekä kannustinongelmat (lyhytaikaisen työn vastaanottaminen).
- Työttömien terveystarpeiden käyttöä rajoittaa niiden maksullisuus. Sosiaali- ja terveystarpeiden maksuja ei saisi päätyä ulosottoon. Työkyvystä huolehtiminen jää yksilön vastuulle. Työttömien terveystarkastukset eivät toteudu lain säätämällä tavalla.

Pienyrittäjien haastava taloustilanne

- Suomessa yli 93 % yrityksistä pieniä ja työllistävät 1-10 henkeä
- Yksinyrittäjiä yli 190 000
- Yksinyrittäjien tulotaso on edelleen matala*
 - 44 prosenttia ilmoitti tienäävänsä kuukaudessa alle 2 000 euroa
 - Lähes puolet vastanneista (49 %) ilmoittaa YEL-työtulonsa olevan alle 13 000 euroa.
 - Yksinyrittäjistä lähes puolet (46 %) ilmoittaa työskentelevänsä yli 40 tuntia viikossa.
 - Hieman yli puolet kertoo jaksamisen haasteista
- Haasteena yrittäjillä tällä hetkellä
 - Takana korona-aika, josta kaikki eivät ole vielä kunnolla toipuneet
 - Kustannusten raju nousu: energia, raaka-aineet ym., joita on vaikea viedä omiin hintoihin
 - Samaan aikaan kysyntä vähenee, kun asiakkaiden ostovoima heikkenee ruuan, energian hinnan ja korkojen nousun ym. myötä
- Yrittäjän talousapu palvelu neuvoa, auttaa ja tukee yrittäjiä maksutta talous- ja maksuvaikeuksissa: yrittajantalousapu.fi

* Suomen Yrittäjät ym. tutkimus

Sairaus ja köyhyys

Sairastuminen johtaa tulojen romahtamiseen

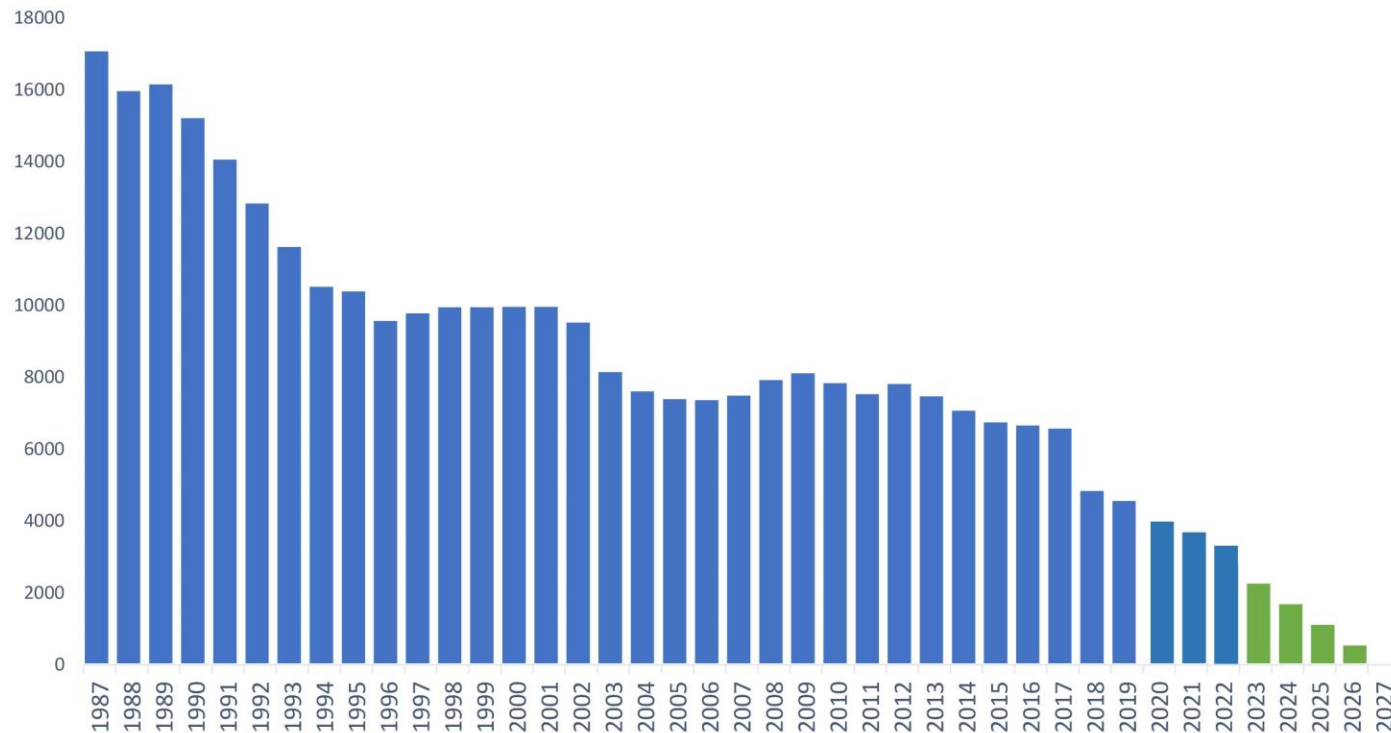
- Sairastuneen perusturvan tasoa tulisi nostaa
- Työkyvyttömän ei pitäisi joutua olemaan TE toimistossa työnhakijana
- Työkyvyttömyyden arvioinnissa tulisi painottaa hoitavan lääkärin lausuntoa

Terveydenhuollon asiakasmaksut ajavat pienituloiset velkaongelmiin

- Terveydenhuollon asiakasmaksut pitäisi poistaa kokonaan
- Asiakasmaksujen perinnässä ei tulisi ainakaan käyttää perintätoimistoja
- Maksukattoja olisi olla vain yksi kolmen sijaan
- Maksukaton tulisi laskea koko lääkkeen/palvelun hintaa

ASUNNOTTOMUUS

Asunnottomuus Suomessa 1987-2027

Vaikuttavaa työtä asunnottomuuden poistamiseksi on jatkettava määrätietoisesti.

Avaimina:

- kohtuuhintaiset asunnot
- monipuoliset asumisratkaisut
- oikea-aikainen ja riittävä tuki
- Asunto ensin -periaate
- eriarvoisuuden vähentäminen
- ennaltaehkäisy

Lisätietoa:

VELKAKÖYHYYS

Ulosottovelallisia on 284 000 (v. 2021) ja maksuhäiriömerkintöjä on 392 000 suomalaisella (v.2020)

Velkaköyhyyttä esiintyy kaikissa tuloluokissa. Ylivelkaantuneella rahat eivät aina riitä välttämättömiin tarpeisiin, koska velanhoitokulut ovat liian suuret

Velkaköyhyys aiheuttaa häpeää ja pitkittyessään heikentää mielenterveyttä

Vanhempien ylivelkaantuminen ennustaa lasten myöhempiä talousaasteita ja heikentynyttä mielenterveyttä

RATKAISUJA

- ✓ Riittävä sosiaaliturva sekä sosiaalinen luototus, jotka huomioivat moninaiset elämäntilanteet ja elämänkriisit
- ✓ Velkajärjestelyyn pääsyn helpottaminen ja tasapuolisuus
- ✓ Inhimillisempi ulosottojärjestelmä ja velkasovinto-ohjelmat
- ✓ Vakuudettomien kulutusluottojen riittävä sääntely
- ✓ Ammattilaisten talous- ja mielenterveysosaamisen sekä puheeksioton taitojen lisääminen läpileikkaavasti eri palveluissa
- ✓ Lasten ja nuorten taloustaitojen lisääminen

”Jotta yksikään mieli ei haavoittuisi velkaköyhyyden vuoksi.”

Eläkkeiden pienuus suuri harmin aihe

EETU ry:n teettämän Huomisen kynnyksellä 2022 tutkimuksen mukaan eläkkeiden pienuuden koki suurimmaksi ongelmaksi 44 % vastaajista. Kysely tehtiin 55-84-vuotiaiden keskuudessa. Vastaajista 24% koki taloudelliset vaikeudet suurimmaksi ongelmaksi.

- Eläkkeiden pienuus on ongelmallinen asia varsinkin vähemmän koulutettujen, maatalousyrittäjien, työntekijöiden ja työttömien mielestä.
- Sosioekonomisista ryhmistä lukumääräisesti laskettuna eniten pienituloisia on edelleen eläkkeensaajien ryhmässä.
 - lukumäärä oli vuoden 2020 lopussa 193 000 henkeä.
 - Heidän mediaanitulonsa oli 1 137 euroa kuukaudessa.
- Kaikkien eläkeläisten mediaanieläke oli Suomessa vuoden 2021 lopussa 1 559 euroa kuukaudessa.
- Peräti kolmasosan eläke jäi alle 1 250 euron kuukaudessa, heistä noin kaksi kolmesta on naisia.

”Söimme hernekeittoa, jossa oli porkkanoita lihan sijasta. Lasiin kaadettiin pari senttiä piimää ja vettä päälle jatkeeksi. Kaalista, porkkanasta, vedestä ja suolasta tehtiin keitoksia.” – pariskunta köyhyyden keskellä (haastattelu Kristelli 1/2019)

EETU vaatii, että Suomeen on laadittava pikaisesti eläkeläisköyhyyden torjuntaohjelma. Keskeinen osa ohjelmaa on oltava kansaneläkkeeseen tehtävät reilut tasokorotukset. Korotukset pelkästään takuueläkkeeseen eivät ratkaise eläkeläisköyhyyttämme.

Ohjelmassa pienituloisten eläkeläisten asemaa on tarkasteltavana kokonaisuutena. On haettava aidosti vaikuttavia toimia heidän tilanteensa parantamiseksi. Merkittävässä osassa eläkeläisten toimeentulon kannalta ovat myös palvelut, niiden saatavuus ja saavutettavuus sekä hinta/maksutaso.

Mitä on suomalainen ruoka-aputyö?

- Hätäensiapua
- Palveluohjausta
- Ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä
- Syrjäytymisen ehkäisyä
- Yhteiskuntarauhan turvaamista
- Luottamuksen vahvistamista
 - Kiertotaloutta ja ympäristötekoja

Ruoka-avun tilanne

- Ruoka-avun tarve kasvaa ja uusia asiakkaita on tullut ruoka-avun piiriin mm. nuoria, työssäkäyviä ja lapsiperheitä
- Ruoka-avussa kohdataan ja tavoitetaan ihmisiä, joilla yhä useammalla on tarve monipuoliselle tuelle ja palveluille
- Ruoka-avun rahoitus lyhytjänteistä, riittämätöntä ja epävarmaa
- Hävikkiin perustuva ruoka-apu ei ole kestävää
- Ruoka-apu on tarkoitettu ensisijaisesti hätäavuksi, mutta se on muodostunut monille välttämättömäksi pitkäaikaiseksi avunmuodoksi

Ruoka-apu Suomessa

- Ruoka-avussa asioi arvioiden mukaan 200 000 ihmistä vuodessa
- Suomessa jaetaan vuosittain 20 miljoonaa kiloa ruoka-apua, josta 90% on hävikkiruokaa
- Ruoka-apua jakaa Suomessa yli 1000 toimijaa. Heitä ovat yhdistykset, seurakunnat ja kunnalliset toimijat

Köyhyyteen voidaan vaikuttaa

Köyhyys on haitallista yksilöille,
yhteisöille ja koko yhteiskunnalle.

Se koskettaa satojatuhansia ihmisiä
Suomessa, nyt yhä useampia. Se voi
koskettaa ketä vaan.

Köyhyys ei ole mitään ”luonnollista” tai
väistämätöntä vaan siihen voidaan
vaikuttaa ja se voidaan poistaa:
köyhyyden lisääntymistä hillittiin
sosiaaliturvalla koronakriisin aikana.

Askelia köyhyyden vähentämiseksi

- Perusturva on korotettava sellaiselle tasolle, joka takaa kohtuulliseen minimikulutukseen riittävät tulot kaikille.
- Lapsiperheille riittävä toimeentulo ja palvelut.
- Työttömille asiakaslähtöisiä palveluja ja lisäyksiä työllisyysmäärärahoihin.
- Lisää tukea kohtuuhintaiselle vuokra-asuntotuotannolle.
- Sairastamisen kustannuksia potilaalle alennettava. Kaikille taattava laadukas hoito tulotasosta riippumatta.
- Lisää talous- ja velkaneuvontaa, sosiaalinen luototus valtakunnalliseksi.
- Kaikille mahdollisuus pysyä mukana digitalisaatiossa. Sähköisten kanavien lisäksi aina tarjolla myös muita asiointikanavia, kuten henkilökohtaiset tapaamiset ja puhelut.